

PÅTEGNINGSARK

RIKSADVOKATEMBETET
Postboks 2102 Vika
0125 Oslo

Dok nr

13468325 O 180/21-63/EKY001

2. desember 2021

KLAGE OVER HENLEGGELSE – ETTERFORSKING MOT ANSATTE VED VEST POLITIDISTRIKT FOR DEN 21. DESEMBER 2020 Å HA SKUTT A I IBSENS GATE 51 I BERGEN

Sendes med vedlegg Spesialenheten for politisaker, idet det vises til påtegning 5. november d.å. (dok. 01,26) med oversendelse av klage 27. september d.å. fra avdøde As etterlatte v/advokat Y (dok. 14,01,32) over vedtak 8. s.m. (dok. 12,01) fra Spesialenheten.

Klagen gjelder Spesialenhetens beslutning om å innstille forfølgningen mot politibetjent B for mulig overtredelse av straffeloven §§ 275 og 172 og mot politibetjent C for mulig overtredelse av straffeloven § 172.

Spesialenheten har for begge vedkommende innstilt forfølgningen, idet intet straffbart forhold anses bevist.

Klagers anførsler

Klager er enig i Spesialenhetens fremstilling av de juridiske rammene for saken, samt enhetens vurdering om at objektive og subjektive straffbarhetsvilkår etter straffeloven § 275 er oppfylt for politibetjent B sin del.

Det bestrides imidlertid at politibetjent B handlet i nødverge.

Det forelå ikke et rettsstridig angrep. Dette drøftes heller ikke av Spesialenheten. Det er mye som tyder på at avdøde holdt en kniv, men dette er ikke ensbetydende med et angrep.

Forsvarshandlingen gikk lenger enn nødvendig. Skuddene ble avfyrt med tett mellomrom og politibetjent B hadde i realiteten ikke anledning til å vurdere effekten av hvert enkelt skudd. Skudd for eksempel i beina ville med all sannsynlighet ha avverget en potensiell fare. Andre midler kunne vært brukt, for eksempel batong, elektrosjokkvåpen eller andre ikke-dødelige midler.

Nødvergehandlingen gikk åpenbart utover hva som var forsvarlig. Ved å slå døren opp fremprovoserte politiet det konkrete scenarioet. Ut fra situasjonen var det forutsigbart at avdøde ville komme fort ut av leiligheten. Politiet burde ha handlet annerledes for å unngå situasjonen som oppstod, herunder forsøkt å ringe avdøde, tatt en kort pause og vurdert handlingsalternativer, plassert seg lenger nede i trappen, snakket med avdøde gjennom vinduet og sørget for bedre belysning i oppgangen. Brannsituasjonen var ikke så prekær at man ikke kunne gjennomført aksjonen på en mindre inngripende måte.

Godkjent digitalt

Runar Torgersen (RTO006) 02.12.2021

Eventuell uvitenhet om faktiske forhold er uaktsom, jf. straffeloven § 25.

Politibetjent Bs handlinger innebær uansett straffbar tjenestefeil etter straffeloven §§ 171 eller 172.

Politibetjent C har overtrådt straffeloven §§ 171 eller 172 om tjenestefeil. Som aksjonsleder var C ansvarlig for planlegging og oppdragsløsning. Oppdraget manglet taktisk kontroll. Mindre inngripende tiltak burde vært vurdert og eventuelt besluttet, herunder skulle det vært diskutert med de øvrige hvordan situasjonen skulle håndteres dersom avdøde kom raskt ut av døråpningen. Nettopp fordi situasjonen ble oppfattet som kaotisk og uoversiktlig av politiet, var behovet for god taktikk særlig viktig. Risikoen kunne vært redusert for eksempel ved ekstra belysning, større avstand til døren eller ved at C hadde trukket seg tilbake bak politiets skjold. Forsøk på å komme i kontakt med avdøde burde vært gjort i større grad.

Riksadvokatens vurdering

Innledning

Det sentrale spørsmål i saken er om politibetjent Bs beslutning om å avfyre dødelige pistolskudd mot avdøde var en lovlig nødvergehandling. I tillegg reiser saken spørsmål om hvorvidt politibetjent Bs og politibetjent Cs handlemåte, herunder planleggingen og gjennomføringen av oppdraget, medførte grovt brudd på tjenesteplikten.

Riksadvokaten har merket seg at klager ikke har innvendinger mot Spesialenhetens redegjørelse for sakens rettslige rammer. Enhetens redegjørelse for aktuelle bestemmelser, jf. vedtaket punkt 7.2 og 7.6, er i det vesentlige dekkende også for riksadvokatens syn, og en finner i lys av dette ikke grunn til å gå nærmere inn på sakens rettslige sider.

Den faktiske situasjonen politiet stod overfor er naturlig nok sentral for vurderingen av politiets handlemåte. Det er redegjort uførlig for situasjonen på stedet i Spesialenhetens vedtak, og riksadvokaten viser til dette. Det bemerkes også at det er gjennomført en grundig etterforskning, der hendelsesforløpet er godt opplyst, gjennom avhør, kriminaltekniske undersøkelser, rekonstruksjon, lydlogger mv.

Særlig sentrale sider ved hendelsesforløpet og utviklingen i dette vil bli beskrevet nærmere nedenfor, i forbindelse med den konkrete vurderingen av spørsmålet om straffansvar for henholdsvis politibetjent B og politibetjent C.

Spørsmålet om straffansvar for politibetjent B

Spesialenheten anser at både objektive og subjektive vilkår i straffeloven § 275 er oppfylt for B sin del. Riksadvokaten er enig i dette. Spørsmålet er om handlingen likevel er lovlig på grunn av nødverge.

Et grunnvilkår for nødverge er at det foreligger et *ulovlig angrep*. Om situasjonen som umiddelbart ledet til at politibetjent B løsnet skudd mot A, skriver Spesialenheten blant annet følgende i vedtaket punkt 7.6 (på side 26 og 28):

"På bakgrunn av etterforskningen legger ... Spesialenheten til grunn som bevist at politibetjent Bs bruk av skytevåpenet var direkte utløst av at A kom mot ham og de tre andre tjenestepersonene i en målrettet bevegelse med en kniv i den ene hånden.

[...]

Det er ved vurderingen tatt utgangspunkt i Bs forklaring om at han skjøt for å avverge det han oppfattet som et umiddelbart forestående angrep på ham selv og kollegene. Hans forklaring om faren han opplevde at han og kollegene befant seg i da A kom mot dem med kniven, underbygges av forklaringene til D og E. C, som sto utsatt og ubevæpnet til i trappen oppfattet ikke faresituasjonen som brått oppsto. De tre førstnevnte tjenestepersonene har alle forklart at de fryktet at A skulle ramme dem med kniven, og at de opplevde at det var umiddelbar fare for at de skulle bli alvorlig skadet eller dø om han rakk å bruke kniven mot dem."

Etter gjennomgang av avhørsrapporter kan riksadvokaten ikke se at det foreligger noen motstrid av betydning mellom forklaringene fra involverte tjenestepersoner, slik klager hevder. Forklaringene er i det vesentlige sammenfallende og underbygges av både rekonstruksjon og tekniske bevis, herunder funnet av kniv, at skudd ble avfyrt på svært kort hold og at avdøde, etter å ha blitt truffet, ble liggende ute på trappeavsatsen. Det samlede bevisbildet taler med styrke for at avdøde med kniv i hånd gikk målrettet og hurtig mot politiet straks etter at B hadde sparket opp døren inn til leiligheten. Sammenholdt med avdødes utagerende adferd forut for at politiet slo inn døren, må det slik riksadvokaten ser det legges til grunn at det objektivt sett forelå et ulovlig angrep mot politiet idet skuddene ble avfyrt. Det er ikke tvilsomt at bruken av tjenestevåpenet ble gjort for å avverge angrepet.

Det andre vilkåret for lovlig nødverge er at forsvarshandlingen *ikke går lenger enn nødvendig*. Riksadvokaten er i det alt vesentlige enig med Spesialenheten også i vurderingen av dette vilkåret. Det er den konkrete angrepsituasjonen sammenholdt med aktuelle og realistiske handlingsalternativer som skal vurderes. Slik saken er opplyst, må det etter riksadvokatens syn legges til grunn at politiet stod overfor et akutt og potensielt livsfarlig knivangrep. Politiets handlingsrom var, som påpekt av Spesialenheten, svært begrenset. Avstanden mellom angriper og politiet var svært kort. På grunn av den korte avstanden og den begrensede plassen i trapperommet, hadde politiet i realiteten ingen retrettmuligheter. Pepperspray ble brukt, men uten effekt. I denne situasjonen var det ingen andre tjenlige midler tilgjengelig for effektivt å avverge angrepet, enn bruk av tjenestevåpen. Riksadvokaten er videre enig med Spesialenheten, tatt i betraktning den særdeles akutte situasjonen, at det også var nødvendig å rette skudd mot avdødes overkropp. Den overhengende faren ga ikke rom verken for varselskudd eller å sikte på mindre vitale deler av kroppen. Riksadvokaten har ikke grunnlag for å overprøve politibetjent Bs forklaring om at han vurderte effekten av hvert enkelt skudd, men konstaterer i likhet med Spesialenheten at opplysningene i saken underbygger at det ikke ble avfyrt skudd etter at A ga tegn til å stanse og den umiddelbare faren dermed var opphørt. Etter riksadvokatens vurdering må det i lys av dette legges til grunn at til sammen tre skudd var nødvendig for å stanse angrepet.

Lovens tredje vilkår for nødverge er at forsvarshandlingen *ikke går åpenbart ut over hva som er forsvarlig* under hensyn til hvor farlig angrepet er, hva slags interesse angrepet krenker og angriperens skyld. Også forsvarlighetsvurderingen må ta utgangspunkt i den konkrete situasjonen. Som nevnt legger riksadvokaten til grunn at politiet stod overfor et akutt og livsfarlig angrep og at maktbruken var nødvendig for å avverge angrepet. En forsvarshandling som ikke går lenger enn nødvendig for å avverge et livstruende angrep, vil som et utgangspunkt også være forsvarlig.

Dersom den angrepne selv er skyld i angrepet, kan det få betydning for forsvarlighetsvurderingen. Det vises i den sammenheng til at klager har anført at det var politiet som fremprovoserte handlingen fra As side og at politiet burde ha opptrådt annerledes for å unngå

situasjonen som oppstod. Klagers anførsel reiser særlig spørsmålet om hvorvidt det var forsvarlig av politiet, under de rådende forhold, å slå inn døren til avdødes leilighet, samtidig som tjenestepersonene tok oppstilling utenfor, med våpen rettet mot døråpningen.

Riksadvokaten viser til det som fremgår av Spesialenhetens vedtak om utviklingen i det aktuelle politioppdraget, herunder særlig opplysningen om at A, etter at den første brannen var slukket, også antente ild inne i sin egen leilighet. Situasjonen på stedet var allerede i utgangspunktet svært krevende. Den første brannen hadde utløst sprinkelanlegget, slik at det rant store mengder vann fra taket i trappeoppgangen, som også var mørklagt på grunn av strømbrudd. Trapperommet var dessuten røykfyllt og det luktet av brennbar væske. Da den andre brannen ble påsatt, utviklet situasjonen seg i en dramatisk retning, og det er gitt sammenfallende forklaringer om at dette var den utløsende årsaken til beslutningen om å slå inn døren til leiligheten. Det vises til forklaring om dette fra oppdragsleder C, jf. gjengivelsen i Spesialenhetens vedtak (side 13–14):

"Da C kom ut av bygningen observerte han at brannvesenet hadde kommet. Han så også en mann i vinduet i leiligheten, som han antok var A. Mannen tente på papir og at det tok fyr i gardinene. Han så store flammer. Mannen forsvant fra vinduet før C fikk tatt kontakt, og han så at brannvesenet spylte vann mot vinduet som stod på gløtt. Vannspruten gjorde at vinduet lukket seg. C har forklart at han da vurderte at situasjonen kunne bli farlig. De hadde ikke kontroll på de øvrige beboerne i huset, og han besluttet at de måtte inn til A for å få kontroll. Han meldte fra til operasjonssentralen om at de antakelig måtte ta døren og gå inn i leiligheten. Han opplevde at det der og da ikke var tid til å drøfte situasjonen nærmere med operasjonssentralen."

Riksadvokaten mener i likhet med Spesialenheten at det i denne situasjonen av hensyn til liv og helse var påtrengende nødvendig å få adgang til boenheten og kontroll på A. Forsøk på å oppnå kontakt med A hadde ikke ført frem. Etter forholdene var det ikke rom for ytterligere forsøk på kontakt eller å avvente situasjonen. På bakgrunn av det samlede informasjonsbildet politiet hadde på det aktuelle tidspunkt, dels om tidligere hendelser og bevæpnede oppdrag relatert til A, dels om utagerende adferd og ildspåsettelse like i forkant, anser riksadvokaten det både nødvendig og forsvarlig av politiet å åpne døren til leiligheten med makt, samt å ta oppstilling og etablere beredskap med tilgjengelige midler. Bevæpningsordre var gitt og aksjonsleder var klar over at politibetjent B hadde trukket tjenestevåpen og siktet mot døren. Det ble fra politiets side tydelig tilkjennegitt at de var bevæpnet.

Riksadvokaten kan på denne bakgrunn ikke se at politibetjent B kan bebreides for opptakten til skyteepisoden, og etter en samlet vurdering anser riksadvokaten at politiets forsvarshandling ikke gikk åpenbart ut over det forsvarlige.

Som påpekt av Spesialenheten skal spørsmålet om straffansvar, herunder hvorvidt vilkårene for nødverge foreligger, vurderes med utgangspunkt i gjerningspersonens oppfatning av den faktiske situasjonen, jf. straffeloven § 25 første ledd. Så vidt riksadvokaten kan se, er det ikke holdepunkter for at politibetjent B befant seg i uvitenhet om relevante faktiske omstendigheter. Hans situasjonsforståelse var i det alt vesentlige sammenfallende med situasjonen slik den faktisk var. Straffansvar på grunn av uaktsom uvitenhet, jf. straffeloven § 281, jf. § 25 annet ledd, er da ikke aktuelt.

Riksadvokaten er etter dette kommet til at politibetjent B handlet i nødverge og dermed lovlig da han løsnet skudd mot A den 21. desember 2020. Videre mener riksadvokaten at B verken ved skuddløsningen eller tjenesteutførelsen for øvrig har brutt sin tjenesteplikt etter politiloven § 6. Bevisene taler med særlig styrke mot at det er foretatt et straffbart forhold, og riktig

henleggelsesgrunn er dermed henleggelse fordi intet straffbart forhold anses bevist, jf. riksadvokatens rundskriv 3/1988.

Spørsmålet om straffansvar for politibetjent C

Spørsmålet er om politibetjent C grovt har brutt sin tjenesteplikt etter politiloven § 6 i forbindelse med at han ledet den aktuelle aksjonen og i så fall om han har utvist tilstrekkelig skyld, jf. straffeloven §§ 171 og 172.

Også ved spørsmålet om straffansvar for politibetjent C kan riksadvokaten i det vesentlig slutte seg til Spesialenhetens vurderinger, jf. punkt 7.4 i vedtaket. Det vises i tillegg til det som fremkommer ovenfor om opptakten til beslutningen om å åpne døren til As leilighet med makt, samt beskrivelsen som der er gitt av informasjonsbildet politiet hadde på det aktuelle tidspunktet.

Riksadvokaten har merket seg at politibetjent C, etter å ha konstatert at sprinkelanlegget hadde slukket den første brannen og at situasjonen inne i bygningen dermed ikke var like alvorlig som først antatt, valgte å gå ut av bygningen igjen for å melde ifra via samband om at As leilighet var lokalisert. Politibetjent C har forklart at han på dette tidspunktet tenkte at situasjonen var kommet mer under kontroll og at han ikke lenger vurderte det som tidskritisk å komme inn til A. Dette sammenholdt med øvrige opplysninger bekrefter at C vurderte situasjonen løpende.

Det var først da C kom ut av bygningen og observerte at A antente ild inne i leiligheten, at vurderingen endret seg. I lys av denne observasjonen, sammenholdt med det øvrige informasjonsbildet, anså C at det var fare for liv og helse, slik at det var nødvendig å ta seg inn i leiligheten med makt. Politiets oppdragsutførelse måtte dermed tilpasses den svært krevende og akutte situasjonen som oppstod. Om det videre hendelsesforløp vises det til beskrivelsen og vurderingen i punktet ovenfor. Riksadvokaten kan som nevnt ikke se at det var feil verken å beslutte å slå inn døren med makt eller å ta oppstilling utenfor leiligheten med aktuelle beredskapsmidler.

Riksadvokaten mener etter dette at politibetjent C ikke har brutt sin tjenesteplikt etter politiloven § 6 i forbindelse med det aktuelle oppdraget, og det foreligger følgelig ingen overtredelse av straffeloven § 171 eller § 172. Bevisene taler med særlig styrke mot at det er foretatt et straffbart forhold, og forfølgningen skal da innstilles med begrunnelsen at intet straffbart forhold anses bevist.

***

Klagen har etter dette ikke ført frem.

Underretning bes gitt, herunder om at riksadvokatens vedtak ikke kan påklages, jf. straffeprosessloven § 59 a første ledd, og at adgangen til å reise privat straffesak er regulert i lovens kap. 28.

En har merket seg at Spesialenheten, foranlediget særlig av den kritikk som i klagen er rettet mot etterforskingen, vil ta initiativ til et møte med de etterlatte sammen med deres advokat. Riksadvokaten støtter dette og understreker viktigheten av i et læringsperspektiv å legge til rette for kritiske tilbakemeldinger.

Runar Torgersen
førstestatsadvokat
e.f.

Esben Kyhring
kst. førstestatsadvokat